

ДОКЛАД

ОТ РЕГИОНАЛНА ОЦЕНКА НА
СПЕЦИФИЧНИТЕ
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, КОИТО
СРЕЩАТ УЯЗВИМИ ГРУПИ И
ОБЩНОСТИ, ВЪВ ВРЪЗКА С
ДИСКРИМИНАЦИЯТА,
НЕТОЛЕРАНТНОСТТА, ЕЗИКА НА
ОМРАЗТА И ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА
ОТ ОМРАЗА

БУРГАС

2023

Автор: Владислав Петков

**Съфинансирано от
Европейския съюз**

АНАЛИТИЧЕН ДОКЛАД

ОТ РЕГИОНАЛНА ОЦЕНКА НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, КОИТО СРЕЩАТ УЯЗВИМИ ГРУПИ И ОБЩНОСТИ, ВЪВ ВРЪЗКА С ДИСКРИМИНАЦИЯТА, НЕТОЛЕРАНТНОСТТА, ЕЗИКА НА ОМРАЗАТА И ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА ОТ ОМРАЗА

Автор: Владислав Петков

Интервюращ: Ана Михова

БУРГАС

Април 2023

Съфинансирано от
Европейския съюз

Публикацията е изготвена в рамките на проекта „Укрепване на ролята на гражданските организации на уязвими общности в България да противодействат на дискриминацията, нетолерантността, езика на омразата и престъпленията от предразсъдъци“ (EQUALTOGETHER). Проектът е съфинансиран от програмата на Европейския съюз „Граждани, равенство, права и ценности“ (2021 – 2027) и се изпълнява от консорциум, координиран от Български хелзинкски комитет в партньорство със сдружение „Организация ДРОМ“, сдружение „Асоциация ИНТЕГРО“, Либерална алтернатива за ромско гражданско обединение, Ромска академия за култура и образование, Младежка ЛГБТ организация Действие. Изразените възгледи и мнения са само на авторите и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или на Европейската комисия. Европейският съюз или Европейската комисия не носят отговорност за тях.

www.deystvie.org info@deystvie.org

Съдържание

Раздел 1: Местен контекст	2
Раздел 2: Основни засегнати групи и основни сфери на прояви на омраза/предрасъдъци	5
Раздел 3: Условия, които благоприятстват и причини за възникване на прояви на дискриминация, омраза и предрасъдъци. Възможности за противодействие.	11
Раздел 4: Типични казуси, описващи инциденти от омраза	19

Раздели 2-4 от настоящия доклад се базират на интервюта, проведени с 16 представители на различни заинтересовани страни, в частност представители на институции, граждански сектор и хора от ЛГБТИ общността, преживели инциденти от омраза. Интервютата са проведени през месец април 2023.

Раздел 1: Местен контекст

Население, местна икономика, социално-икономически условия

Бургаска област е най-голямата по площ от 28-те области на България. Според данните на Националния статистически институт (НСИ) от националното преброяване през 2021 година, областта има население от 380 286 души. От тях 74% се определят като етнически българи, 12% като турци, 4% като роми. Данните са близки със средните за страната, но областта се характеризира с по-голям процент етнически турци (8% за страната) за сметка на етнически българи (79% за страната). Процентът на идентифициралите се с „друга етническа група“ е 1, какъвто е и за страната. 7% от населението на Бургас е преброено „по административни източници“, като същият е процентът и за страната, т.е. държавата не е успяла да събере информация директно от населението. Това остава един от големите проблеми на данните от преброяване 2021, особено що се касае до преброяването на ромската общност. За проблеми с преброяването на ромите сигнализират от неформалната коалиция Постоянна ромска конференция, според която данните за броя на ромите са неточни и показват значително занижен процент от населението на страната. Според тяхно неофициално изчисление, ромите в Бургас са поне двойно повече от данните на НСИ: 30 000 вместо 14 893 (методологията на това изчисление обаче не е публична)¹. Трябва да се има предвид и че данните от националното преброяване са от 2021 година, преди началото на войната, и не отчитат украинското население, напуснало нападнатата Украйна, голяма част от което в дадени моменти е концентрирано именно в област Бургас. Медийни публикации от пролетта на 2022 година отчитат между 10 000 и 45 000 украинци в Бургаска област. Ситуацията обаче е динамична и след опитите на държавата да „разсели“ украинските бежанци във вътрешността на страната заради летния сезон през 2022 година, както и след напускането на много бежанци на страната (обратно към Украйна или към други държави), не е възможно да се установи сравнително константно украинско присъствие в областта.

От гледна точка на вероизповедание, отново според данните от националното преброяване на НСИ, ситуацията е също близка с тази в страната. По-висок е процентът на определилите се с мюсюлманското вероизповедание малко над 12% в Бургас, сравнено с малко под 10% за страната. Това е за сметка на християните, които са 61% в област Бургас (65% за страната), а с малко повече процент повече са заявилите, че нямат вероизповедание в Бургас (6.2%), сравнено със страната (4.7%). Останалите данни са до голяма степен идентични. Едва 85 души в областта са заявили принадлежност към юдейското вероизповедание.

Според наблюдението на работната сила на НСИ, заетите лица на възраст от 15 до 64 навършени години в област Бургас през 2022 г. са 176.0 хил. души. Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група е 67.5% (74.4% за мъжете и 60.6% за жените). В сравнение с 2021 г. коефициентът се увеличава с 3.2 процентни пункта и е значително по-висок от средния за страната: 54.2% (60.3% за мъжете и 48.5% за жените). Броят на безработните лица на възраст от 15 до 64 навършени години е 9.3 хил. души. Коефициентът на безработица (15-64 навършени години) е 5.0% и намалява с 0.8 процентни пункта в сравнение с 2021 година. Коефициентът за страната за 2022 година е 4.3%. През 2022 г. икономически неактивните лица на възраст 15 - 64 навършени години 75.6 хил., от които 28.6 хил. са мъже и 46.9 хил. са жени. Икономическият център на областта е

1

<https://www.facebook.com/romastandingconference.org/posts/pfbid02ay5AhcYHmSdrbLYdMhppWrf6taE39jzMg9Xax7KZcNt3gxrweT1riTxQNxEZntQl>

община Бургас. Според Планът за интегрирано развитие на Община Бургас 2021-2027, общината има устойчива и стабилна структура на местната икономика. Пак там се установява устойчива тенденция на намаляване на равнището на безработица, но по-високи нива на младежка безработица от средното за страната. Наблюдава се и тенденция на нарастване на доходите на населението и подобрен потребителски потенциал в общината. Въпреки това, към 2019 г., делът от населението, живеещо в материални лишения в област Бургас възлиза на 22,7%. От тях 21,5% са мъже, а 23,9% - жени. Тези стойности са по-високи от тези на страната към същия времеви период.

Бургас се смята за „бастион“ на политическа партия ГЕРБ, което до голяма степен се дължи на популярността на кмета на Община Бургас Димитър Николов, който управлява града вече 4 мандата от 2007 година насам. През последните години областта не показва тенденции за залитане по националистически партии, като в поредицата парламентарни избори от 2021 до 2023 година подкрепата за партии като „Възраждане“ и ВМРО (самостоятелно или в коалиция) е много близка до средната за страната, като в повечето случаи е малко по-ниска. Изключение прави подкрепата за ВМРО на парламентарните избори на 04.04.2021, когато – ако зависеше от Бургас – партията щеше да премине бариерата за влизане в парламента (4.35% в Бургас, сравнено с 3.64% за страната). Оттогава насетне обаче процентите на ВМРО са по-ниски в Бургас от тези за страната. Същото се отнася за „Възраждане“, където подкрепата в Бургас е по правило малко по-ниска от националната, с изключение на парламентарните избори на 14.11.2021, когато „Възраждане“ получава 5.2% в област Бургас, сравнено с 4.86% за страната.

От 2004 година, в администрацията на община Бургас е въведена ролята на Обществен посредник. Според Правилника за организацията и дейността на обществения посредник на територията на Бургаска община, той „защитава правата и законните интереси на гражданите, когато те са нарушени от действия, или бездействия на общински органи и техните администрации и от лица, на които е възложено предоставянето на обществени услуги и съдейства за ефективно действаща местна власт чрез контрол върху нейните актове и действия.“² Сайтът на Община Бургас дава възможност за онлайн подаване на жалба до Обществения посредник. Според неговия отчет за 2022, общественият посредник е получил 272 писмени жалби за годината, като най-голямо количество от тях са свързани с устройство на територията и благоустройство (42), последвани от здравеопазване и социални дейности (33). Жалбите са по-малко, в сравнение за 2021, когато те са били 311.³

На уеб страницата на Община Бургас, в раздел „Планове и стратегии“ е публикувана „Политика за равнопоставеност на половете“. Краткият текст единствено демонстрира ангажимента на администрацията да следва Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030, без да прави свой анализ на местния контекст, да идентифицира нужди или специфични правила и политики.⁴

Граждански сектор

В област Бургас са регистрирани 753 юридически лица с нестопанска цел, според базата данни на Информационния портал на неправителствените организации в България. От тях шест попадат в категорията „Етнически въпроси“, 24 организации са в категорията „Защита на човешките права“, 5

² <https://burgascouncil.org/node/1830>

³ <https://www.burgas.bg/uploads/posts/2023/917fff29166d5c5c232a4321d79ef276.docx>

⁴ <https://www.burgas.bg/bg/politika-za-ravnopostavenost-na-polovete>

в „Проблеми на жените, джендър въпроси“. В поддържания от Община Бургас регистър на неправителствените организации, са се регистрирали 46 организации.⁵

Според Интегрирания план за развитие на Община Бургас 2021-2027, на територията на общината има 5 неправителствени организации, които са доставчици на социални услуги, а разширяването на партньорството със сектора в посока предоставяне на социални услуги е определено като цел в бъдеще. Община Бургас има и правилник за съфинансиране на проекти на НПО, които осъществяват своите дейности на територията на общината: съфинансирането е за спечелени проекти от други източници е до 25% от размера на проекта, но не повече от 3000 лв.⁶ Граждански организации имат възможност да кандидатстват за финансиране от общинския бюджет за съфинансиране на културни проекти и за финансиране на спортни клубове. През ноември 2022 година, Общинският съвет приема и Правила за финансиране на юридически лица с нестопанска цел, регистрирани за осъществяване на общественополезна дейност в направленията „Здравеопазване, социални дейности и младежки политики“ на територията на Община Бургас. От правилата обаче не става ясно за какви средства могат да кандидатстват организациите, нито какъв е общият бюджет за този механизъм.⁷

През 2021 година Българско сдружение за насърчаване на гражданската инициатива – Бургас, извършва проучване за доклад за Индекса на гражданското участие в Община Бургас, издаден през 2021 година, наблюдава се повишение на гражданското участие в града. През 2021 Индексът е измерен на 3.39, сравнено с 2016 година, когато е бил 2.59. „Индекс на гражданско участие“ се измерва по методология, разработена от Форум „Гражданско участие“ и Български център за нестопанско право и се изготвя по скала от 1 до 6 различните аспекти на гражданското участие.⁸ Най-голямо повишение се наблюдава в областта „Ефект на гражданското участие“, като се отчита повишаване на гражданската енергия за критичност към провеждани политики и настойчивост в искането на по-добро управление. Докладът отбелязва и множество проблеми, включително формални обсъждания и консултации, неясни и непрозрачни процедури за подкрепа на граждански организации и др.

Медийна среда

В Бургас съществуват местни/регионални медии в целия журналистически спектър: печат, телевизия, радио и онлайн издание. На голяма популярност се радват последните, които обаче в голяма степен се характеризират с таблоидно съдържание, ниски журналистически стандарти и натрапчива реклама. Следва да се отбележи, че бургаската онлайн медия Флагман има популярност и отвъд региона, но също не се характеризира с високо ниво на съдържанието.

Според цитираният вече доклад за Индекса на гражданското участие в Бургас, „има усещане за силна зависимост на местните медии от Общината“. Това твърдение е всъщност част от национална тенденция, уловена от годишното изследване на свободата на словото в България на Асоциацията на европейските журналисти – България за 2022. Докладът отбелязва „свиване на регионалната журналистика“ и цитира журналисти, според които икономическото оцеляване на регионалните медии зависи от добрите взаимоотношения с бизнеса и местните власти (в доклада не става въпрос специално за Бургас).

---

⁵ <https://www.burgas.bg/bg/registar>

⁶ <https://www.burgas.bg/bg/pravilnik-za-safinansirane-na-proekti-na-npo>

⁷ <https://www.burgas.bg/bg/strategii-planove-programi-i-pravila/52655>

⁸ <https://index.fgu.bg/data/files/c8be1d20437794299680f9b0da23a355.pdf>

В доклада за Индекса на гражданското участие в Бургас (2021) се отбелязва, че медийното отразяване затвърждава опитите на някои „крайни популисти“ да очернят гражданския сектор, което от своя страна е подпомогнато и от поведението на някои граждански организации.

Раздел 2: Основни засегнати групи и основни сфери на прояви на омраза/предразсъдъци

Сред интервюираните няма еднозначна оценка за състоянието на отношенията между различни социални групи, които да се характеризират с предразсъдъци и прояви на омраза. Представителите на институции по правило поддържат тезата, че в Бургас няма значителни проблеми. Подобна теза поддържат и някои от интервюираните представители на малцинствени групи, сблъскали се с откъслечни инциденти на омраза. Един от тях застъпва тезата, че Бургас е по-безопасен от София за представители на ЛГБТИ общността и дава пример с момчета, които се обличат като момичета за шоу в местния бар: те първоначално си носели дрехите в торбички, но после започнали да идват вече облечени, без да срещата проблеми по улицата. За София е получавал информация, че подобно поведение създава проблеми.

Други двама интервюирани, които се местят в Бургас от по-малки градове в региона, отбелязват значително по-благоприятната среда, която им дава града. Един от тях споделя, че след като се мести в Бургас през 2014 г., „животът ми започна наново“. Говори за преместването си в града като за спасение.

Съпоставка със София правят и някои от институциите: така например една от респондентките споделя, че е преминавала през обучение за разпознаване на принадлежност към групи на ултрасти и други, но това не е приложимо за Бургас⁹ – чувала го е като голям проблем от колегите си в София. Друг бивш представител на институцията споделя, че от Бургас има по-малко от 20 жалби годишно към Комисията за защита от дискриминацията и преобладаващата част от тях са по признак увреждане, много често във връзка с недостъпна среда, т.е. не задължително заради негативни предразсъдъци.¹⁰ В крайна сметка респондентката заключава, че „Бургас е много толерантен“.

Този много позитивен тон не се споделя от всички интервюирани обаче. Дори един от интервюираните, който определя преместването си в Бургас от по-малък град като подобрение, отбелязва:

В Бургас не усещам дискриминация, но усещам някакви стени. Пренебрежение, неуважение, несериозност. Усетих това и от човек, даже двама, които също са част от нашата ЛГБТИ общност, но се крият и публично защитават хомофобски и

---

⁹ Тезата, че в Бургас няма агресивни футболни агитки и други организирани групи, се среща и в други интервюта.

¹⁰ Изключения правят някои случаи в училище с деца със специални образователни потребности, срещу които се настройват родители на други деца, а понякога дори учители и директори – по думи на същата респондентка.

трансфобски позиции. В общността се дискриминират като цяло по-женствените, по-слабите момчета, транс хората.

В разговорите изкрystalизират и достатъчно примери за различни инциденти, свързани с омраза, а понякога и насилие: такива, преживени от самите интервюирани или такива, за които са чували или с които са се занимавали в рамките на своите правомощия.

ЛГБТИ общността

ЛГБТИ хората излизат на преден план като общност, силно засегната от негативни нагласи в региона. Трябва да се направи уговорката, че до известна степен това се дължи на предмета на дейност на организацията, провеждаща проучването. „Действие“ работи по ЛГБТИ права, което в предопределя мрежата от контакти, чрез които са организирани интервютата, но и в някаква степен създава впечатление сред някои от интервюираните, че тъкмо това е темата, която вълнува организацията. Някои от тях говорят за „вашата общност“, дори след като е направено уточнение, че интересът е към инциденти, свързани с омраза, по принцип, без значение от признака. Има обаче и друга причина, която извежда ЛГБТИ общността на преден план и това са обществените брожения около „Бургас прайд“ през 2021 година. Събитието, провело се под обсадата на контра-протестиращи, ще заема централно място във въображението и разказа на много от интервюираните.

„Бургас прайд“ поставя паралелно няколко важни въпроса за ЛГБТИ общността, които намират потвърждение и продължение и в друг истории:

Безопасност в обществени пространства

Един от интервюираните разказва за два случая, в които е ставал свидетел на вербални и физически атаки срещу някого заради предполагаемата им сексуална ориентация – единият път на излизане от гей бар в Слънчев бряг и веднъж в центъра на Бургас. Той намира тези случаи по-скоро за изолирани и добавя:

Според мен рядко се случват в България престъпления от омраза, обществото ни има изключително лошо отношение към гейовете, но не тръгват да правят мизерии. Сигурно се случва, но едва ли е чак толкова притеснително.

Добавя, че самият той не избягва конкретни места от притеснение, че ще стана жертва на омраза, въпреки че никога не се е крил, но не се е и обяснявал. На друго мнение е друг интервюиран, който споделя, че не се чувства комфортно да ходи в нощни клубове, където се страхува, че може да бъде обект на атаки. Вместо това посещава единствения гей клуб в града. Същият респондент допълва:

По време на прайд месеца исках да си окача рейнбоу флага на прозореца, но майка ми каза: по-добре недей, нали знаеш какви съседи имаме, може някой да е агресивен, понякога е добре да сме по-дискретни.

Друга респондентка от общността добавя:

Преценявам всяка една ситуация, за да преценя какво е безопасно – как да се държа, как да се обличам, как да говоря.

Трябва да се отбележи, че описаното не е конкретна специфика за Бургас, а по-скоро правило за много хора от ЛГБТИ общността в България. Не може да се твърди обаче и че Бургас е по-безопасно или изцяло безопасно място за общността, която продължава да навигира публичните пространства с едно наум.

Взаимоотношения с органите на реда

Интервюираните участници в „Бургас прайд“ са единодушни, че полицията не се е справила успешно по време на събитието, като отбелязват и неприемливо отношение (детайли в Раздел 4). Подобно отношение на недоверие – а понякога и страх – се наблюдава и в историите на други интервюирани.

В споменатия по-горе инцидент с физически сблъсък пред гей бар в Слънчев бряг, пострадалият се обажда в полицията, тъй като е бил ритан и много изплашен. Интервюираният разяснява, че дълго време никой не се е отзовал, поради което в крайна сметка те отиват директно в полицейското управление. Там пишат показания, но не получават никакви допълнителни новини какво се случва. Респондентът признава, че на полицията специално в Слънчев бряг сигурно ѝ е дотегнало от всякакви пьянски истории, но заключава „в крайна сметка това им е работата“. Той споделя също:

Гей общността не се оплаква в полицията, защото се страхуват да се разкрият. Не може да се обадиш и да им кажеш „набиха ме, ама не знам защо“. Част от гейовете си мислят, че в полицията водят списък кой е гей или лесбийка. Едно време може да е било така, сега не е, защото егати списъка трябва да бъде. По-склонни са да се обърнат към организации, отколкото към полицията.

Общността обаче се страхува не просто да се разкрие, а и от допълнителна дискриминация. Един от интервюираните разказва за хомофобско поведение на полицейски служител спрямо него (но това е извън Бургас). Друг директно заявява: „*Като се оплачеш на полицията, нищо не следва, защото те са хомофоби*“.

Че общността се притеснява да се разкрива признават и представители на полицията:

Хората се притесняват да казват какви са. Аз примерно понякога имам подозрения – за ориентация, за етнос, но хората ако не си кажат, аз няма какво да направя. С изключение на един англичанин, който дойде и си каза, че е обратен и си е поръчал ескорт и после станало проблем...

Възможност за събиране и себеизразяване

Отвъд „Бургас прайд 2021“, който е практически пример за нарушено право на мирно събиране, възможностите за социализация в общността в безопасна среда се усеща и в по-макро мащаб. Това е илюстрирано най-добре от следния цитат от двама представители на гражданския сектор:

Като се поуспокоят малко нещата и младежите започват да са по-спокойни, да са по-смели и да изявяват себе си. Но имат нужда от пространство да се събират, да се изявяват, за култура, ако щете. В София места, дори да са малки, имаше... да,

Червената къща, има и филмов фестивал. Докато в Бургас не се случват такива неща и много е трудно да убедиш хората в малкия град да се заявят и да бъдат себе – първо заради близките, след това за заобикалящата ги среда, колегите и така.

Самият факт, че тая общност с години наред няма сигурността и смелостта да се събира само по себе си е показателно, че нещо не е наред.

Достъп до образование и заетост

Към така описаните проблемни области за ЛГБТИ общността, трябва да се добави и още една: безопасния достъп до образование. Него намираме в историята на един от интервюираните, който до 7 клас учи в малък град в бургаска област и за преживяванията си разказва:

Тормозът започна в детската градина, още тогава ми личеше, че съм различен. Като цяло обичах да играя повече с кукли, родителите ми купуваха барбита. В училището в град С. беше истински ад, там учих от първи до шести клас. Още в първи клас започна тормоза – сякаш се бяха вселили демони в главите на децата. В четвърти клас ме бяха нападнали шест-седем съученици, които ме набиха и се опитаха да ме съблекат гол, за да видят какво имам.

Интервюираният разказва, че е получавал подкрепа и от родителите, и от учителите. Спомня си с особени топли чувства за учител, който усилено го е защитавал. Но въпреки това тези години от живота му остават особено голям отпечатък върху него, което той сравнява с пост-травматичен стрес. Безспорно е, че правото на образование (което е и задължение) не би трябвало да води със себе си такива преживявания и последствия. Друг респондент, представител на гражданска организация, споделя за младежи, които се обръщат към него с молба за помощ по повод на тормоз в училище заради сексуалната им ориентация, включително от страна на учители (в конкретния представен от него казус, училището се намира в село извън града).

Двама от респондентите споменават и случаи със затруднен достъп до заетост. В единия случай респондентка от институция споменава за станал ѝ известен казус с момче, което е тормозено на работното си място от своя колежка заради сексуалната му ориентация. В другия случай респондент разказва как преди да се премести в Бургас, в малкото населено място, където е живял, му е било много трудно да си намери работа. Казвали са му в прав текст, че няма да го вземат, защото е „такъв“.

Етнически и национален произход

Войната в Украйна

Както беше споменато в увода, Бургас приема голям брой украински бежанци, част от които все още населяват града и региона. Оценките за положението на украинската общност не са еднозначни: според по-голямата част от интервюираните не съществуват проблеми с украинската общност, която е като цяло топло приета. Има обаче и изключения от тези позитивни оценки. Така например представител на гражданска организация споделя:

Няма дискриминация срещу украинците. Може би единствено към неплатежоспособните, които се държат сякаш правилата за тях не съществуват – във връзка с шофиране, паркиране и т.н. Това съм го чувал от други и аз съм го забелязвал.

Други интервюирани споделят, че усещат негативни настроения сред местната общност спрямо украинците. Те са на плоскостта на борба за работни места („ще ни вземат работата“), висок стандарт на живот („живеят по-добре от нас“) и промяна в структурата на населението („ще ни превземат“). По отношение на стандарта на живот негативни нагласи е срещала и друга от респондентките. Следва да се отбележи, че украинската общност е особено феминизирана (много от мъжете не могат да напуснат Украйна), поради което проблемите на бежанския статус се преплитат с тези на пола. Представител на местна институция споделя, че за украинците продължава да бъде трудно да си намерят работа, поради което е остават в риск от трафик, трудова и сексуална експлоатация. Според нея разделението на русофили и русофоби се усеща и макар да не води задължително до насилие, все пак има своите манифестации: например зачеркване на надписи на украински на определени места.

В Бургас и региона има много руски граждани, които пребивават постоянно и по думите на респондент „Не създават проблеми и инциденти“. Друг респондент също обръща внимание на руската общност: според нея, след началото на войната те са стигматизирани, независимо дали подкрепят войната, или не. Заради икономическите санкции те имат затруднения и да ползват някои административни услуги – например банкови сметки. Според респондентката, на някои руснаци, постоянно живеещи в Бургас, им се налага да пътуват до Турция, за да получат пенсиите си например.

Местни етнически малцинства

Проблемите за местните етнически малцинства – роми и турци – не са първостепенни за по-голямата част от респондентите. Разговорите се плъзгат по повърхността, че общностите са малки, не създават проблеми и че Бургас е толерантен град. Все пак, респондентка отбелязва концентриран риск за ромските жени във връзка с експлоатация и трафик на хора. Според нея, трафикът на бременни жени в чужбина с цел продажба на бебе, засяга диспропорционално ромски жени. Споменати са и конкретни инциденти, станали известни на една от респондентките ни в рамките на нейните служебни задължения. Две от тях са в сферата на образованието:

- Инцидент в училище с участието на две деца от турски и български произход, като не става въпрос за сбиване, а наистина за случаен инцидент. Майката на пострадалото дете (получило сътресение) започва инициатива за изключване на турското дете, брат му и сестра му (семейството се заселва в Бургас от Турция). Случаят нашумява с етническа окраска, като се изтъква етническият произход на детето и фактът, че не говори добре български. Случаят в крайна сметка е овладян с помощта на местни институции, положили много усилия да работят с родителите и децата. Отбелязва се, че проблемът се получава само между родителите, не и между самите деца.
- Жена от ромски произход работи в детска градина и се оплаква, че директорката разделя децата по етнос. Жената е насочена да се обърне към Комисията за защита от дискриминацията, но нейният отговор е, че ще си помисли, защото се страхува да не си загуби работата. За момента няма информация дали е предприела допълнителни действия.

Вън от сферата на образованието, споменава се ограничаване на достъп на човек от ромски произход до заведение в селото, където живее. Отказът на достъп е обоснован в прав текст с нежеланието в кафенето да влизат хора от ромски произход. Потърпевшият е заявил готовност да подаде жалба в Комисията за защита от дискриминацията, но не е ясно дали го е направил и какво е развитието.

Друга доскорошна представителка на институцията споделя, че осведомеността в ромската общност за дискриминацията остава особено ниска. Според нея е мит, че ромите си знаят правата. Представителите на общността често нямат и средствата да търсят защита на правата си по институционален ред.

Накрая, споменат е още един инцидент, който касае омраза срещу еврейската общност. Заловен е непълнолетен, който рисува свастики на Съдебната палата в града, което обяснил с омразата си към евреите. Запитан дали познава евреи, той отговаря отрицателно¹¹ и обяснява, че се информирал по интернет форуми.

Инциденти по асоциация

В рамките на проведеното проучване ни станаха известни два случая, които са гранични между признаците за инциденти на омраза и предразсъдъци по асоциация и по политически и други убеждения. И двата случая са свързани с „Бургас прайд“:

- Случаят касае деня на провеждането на „Бургас прайд“ и представителка на институцията, свързана със защита на правата на човека. Тя споделя: *„Имаше създадена една група във фейсбук, която се противопоставяше на Прайда. И те се свързаха с мен, аз им казах, че съм на семинар и по-късно ще бъда в офиса. Те обаче бяха много агресивни: "Ние искаме да ви зададем въпроси". И са отишли в офиса преди аз да се прибера, макар че се бяхме разбрали за друг час. Непрекъснато са снимали - отвън имаше сложени плакати за различността, дискриминацията. Всичко беше скъсано. И доста са били агресивни, но така и не ме дочакаха – аз като отидох, тях ги нямаше и може би по-добре. Това е може би най-драстичният случай.“*
- Вторият случай касае отнемане на общинско финансиране на две местни граждански организации в Бургас от страна на Общинския съвет във връзка с тяхната подкрепа за „Бургас прайд“ 2021. Инцидентът е свързан и с физическо нахлуване в офиса на организациите от общински съветник. Той е описан в детайли в Раздел 4.

Насилие над жени / домашно насилие

В почти всички проведени интервюта с представители на местни институции и граждански организации респондентите отличиха проблема с насилието над жени и домашното насилие. Макар да не е специфичен за региона проблем, това се обяснява както с нашумяването на темата в общественото пространство през последните месеци, предхождащи интервютата, така и с

---

¹¹ Напомняме, че според преброяването от 2021 година, в цялата Бургаска област живеят 85 евреи.

широко разпространената информация, че пандемията от COVID-19 и свързаните с нея мерки водят до увеличаване на случаите на насилие. Дори представителите на полицията, които в рамките на интервюто настояваха за липса на инциденти, свързани с предразсъдъци и омраза, идентифицираха заострянето на този проблем.

Нещо повече, представител на гражданския сектор свърза проблема с домашното насилие и насилието над жени с по-голяма и притеснителна тенденция по затвърждаване – вместо развенчаване – на патриархални наративи:

Понеже участвам в обученията на учители, забелязвам, че сред учители, които са мъже, се изостря отношението, свързано с темата за джендър и ЛГБТИ. Около тези теми те така започват да прокарват идеи, че жената трябва да си е жена и да си гледа семейството. При положение, че работят с доста женски колектив. Това го констатирахме като опасна тенденция и то сред хора, които работят с подрастващи.

Тук трябва да отбележим и по-високия риск от насилие, експлоатация и трафик за жените по принцип, но и за тези от тях, които принадлежат и към друга група, напр. към украинската или ромската общност (вж по-горе).

Раздел 3: Условия, които благоприятстват и причини за възникване на прояви на дискриминация, омраза и предразсъдъци. Възможности за противодействие.

Условия и фактори

Проучването показва сравнително единодушие сред интервюираните заинтересовани страни за условията, които създават благоприятна среда за прояви на дискриминация, омраза и предразсъдъци. Макар различните респонденти да им придават различна тежест, не се наблюдават сериозни противоречия и тук са представени – с условности – според важността, която респондентите им придават. Трябва да се има предвид, че много от тези фактори са взаимосвързани и разделянето им тук е за аналитично удобство.

Кризи

Единодушно е мнението, че пандемията от COVID-19 и свързаните с нея мерки има негативно влияние върху обществените взаимоотношения, в това число фактори, благоприятстващи инциденти от омраза. Представители на институции, които работят директно с млади хора например, наблюдават, че дистанционното обучение е дало възможност на младежи да контактуват само с хора, които харесват, без реално да виждат други, които не харесват. Връщането в училище ги принуждава обаче да споделят пространство и с други, отвъд техния (виртуален) приятелски кръг, което води до напрежение. Други интервюирани говорят за цялостно увеличение на обществената тревожност, до увеличаване на чувството за несигурност, страх.

По-голямата част от интервюираните виждат по-голямо влияние на COVID-19 върху обществените взаимоотношения, сравнено с войната в Украйна. Но има и такива, които наблюдават ефектът на войната в промяна на отношенията в негативна светлина. Една от респондентките казва, че разделението на русофили и русофоби има своето влияние, което може да е по-заострено в Бургас, където има и украинска, и руска общност. Един от респондентите, представител на ЛГБТИ общността, вижда голям проблем и в политическата криза, като отбелязва, че не е нормално толкова дълго време да няма правителство.

Двама респонденти от гражданския сектор свързват кризите със следващия фактор:

Когато има кризи, нещата се усложняват, започват негативни прояви. Ние лично забелязахме, че след КОВИД има голяма промяна в младежите и не е в положителна насока – останали са без внимание, получи се някакъв луфт и вътрешна агресия. Другото е социално-икономическата ситуация.

Има тенденция – затварянето на хората засилва тревожността, озлобява ги. А пък и обедняването – има инфлация, поскъпване на живота – това е благоприятен фактор за повече насилие и нетолерантно отношение. Толерантни са по-обезпечените общества.

Социално-икономически условия

Напълно единодушни са мненията на интервюираните експерти, че бедността и финансовата несигурност имат своята роля в създаването на среда, благоприятстваща омраза и насилие. Една респондентка привежда в пример влиянието върху домашното насилие: много мъже реагират на финансовата несигурност с консумация на алкохол, което от своя страна често води до агресия и насилие. Друг интервюиран отбелязва: „Върви разправяй на баба си еди коя, която се чуди как да си плати тока, че ние сме хора като всички останали.“ Отбелязва се също, че известни консервативни нагласи (патриархални, анти-ЛГБТИ) са по-засилени в затворени културни общности, които са често социално и икономически маргинализирани.

Политика

Респонденти от всички заинтересовани страни са на мнение, че политически партии и фигури оказват своето влияние върху влошаването на средата за уязвими групи, но имат различно виждане доколко това се случва на местно ниво в Бургас. Докато за някои това не е приложимо, други са на противоположно мнение и привеждат примери:

Винаги има някакъв елемент, който може да създаде суматоха, когато се взимат важни решения – и хем да си отмъсти на бивши политически другари, хем да вкара тази тема за ЛГБТ общността (...) Мойто наблюдение, че са склонни да извършват дискриминация тези, които са с политически амбиции. Кампанията срещу Руси по време на прайда, оказа се, я движат хора, които са правили преди това опити да влязат в някакви листи и благодарение на това получиха присъствие в социалните мрежи. Става въпрос за търсене на някаква ниша. „Възраждане“ и те тръгнаха с това, но видяха, че няма голям отзвук, след това минаха на маските и на еврото.

Освен „Възраждане“ (хора със знамена на партията присъстват и на контра-протеста срещу „Бургас прайд“), се споменават също НФСБ, Атака, ВМРО, но и Българската социалистическа партия по повод референдума „срещу джендър идеологията“. „Това е конкретна политика на конкретни партии – националистите. Тази реторика се засилва се по време на избори“, споделя една от интервюираните представителки на институцията. Респондент от ЛГБТИ общността заключава: „От политиката идва всичко лошо на този свят“.

Медии

Подобно на политическите партии, интервюираните безспорно отреждат роля на медиите във формиране на нагласи и оформяне на средата. Докато някои говорят за медиите по принцип и тяхната отговорност, други обръщат специално внимание на медиите в Бургас, като заемат критична реакция към тяхната роля. Представител на гражданския сектор дава следния анализ:

Има едни такива „нови електронни медии“, където работят бивши журналисти от СКАТ и естествено са с някакви националистически идеи. Някои от тях, доколкото разбрах, са от типа, дето ако не искаш да пишеш за теб, трябва да си платиш. И предпочитат да нарочат някои. Там положението е относително. Тези регионални медии винаги се влияят от местната власт.

Освен следване на конюнктурните интереси на силните на деня, критикува се и сензационното медийно отразяване на регионалните медии:

Ако си миролюбива и всеобичаща медия, няма да генерираш трафик. Ако насъскваш омраза и правиш скандали, тогава се генерира трафик, така че мисля, че медиите все още не са съюзник в тази борба. (граждански сектор)

Медиите търсят скандал, допринасят негативно. Тази година изпратихме информация, че имаме спад в престъпността и получих позвъняване от медия и ме попитаха няма ли нещо малко по-пикантно, някаква новина. Казвам: „Новината е, че има спад в престъпността през последните две години“. И те отговориха „Ох, добре, ще го отразим“, но излезе информацията в едно малко каре. Ако нещо друго се случи, винаги е на първа страница. Обикновено един пусне нещо, другите копират. (институция)

От няколко от интервюираните се обсъжда и негативната роля, която изиграват регионалните медии в отразяването на „Бургас прайд“, като една (бивша) представителка на институцията нарича това отразяване „агресивно“. Друг респондент споменава в този контекст специално онлайн изданието „Флагман“. Той обаче дава и положителен пример: организатори на „Бургас прайд“ са били поканени в регионалната телевизия Канал 0, където са говорили както за шествието, така и по-общо за проблемите на общността, в училище, и др. „Водещата много ни предразположи.“, казва той. Като положителни примери от друг интервюиращ са дадени регионалните подразделения на Българското национално радио и Дарик.

Семейство, поколенческа смяна

Въпросът за семейството се преплита с този за традиционното мислене и „народопсихологията“¹². Той се споменава от интервюираните предимно в негативни окраски, като се споменава отговорността на родителите във възпитаването на ценности като толерантност и приемане на различието. Това илюстрира с думите си респондентът, който е претърпял тежък тормоз в училище заради женствеността си:

Учителите ме подкрепяха, защитаваха ме, особено един учител, той за съжаление почина. Децата не бяха виновни, родителите им бяха виновни, че така са ги възпитали. Не само хомофобски, но и с други всякакви видове на омраза.

Подобни тези се срещат и в други интервюта, като се споменава за случай на родители, чиято нетолерантност се обръща срещу собствените деца. Една от интервюираните представителки на институцията разказва за случай, в който майка отказва да приеме сексуалната ориентация на своята дъщеря и това се разраства в толкова сериозен конфликт, което в крайна сметка налага извеждане на детето от семейството. Споменава се, че момичето не е срещало проблеми сред съучениците си и в приятелската си среда, където е срещнала много подкрепа, но разривът със семейството е бил много сериозен.

Противопоставянето на консервативните възрастни срещу прогресивните млади се среща многократно и е сред общия знаменател, който обединява почти всички интервюирани. Поддържа се, че младото поколение е много по толерантно, особено що се касае до ЛГБТИ общността, за разлика от поколението на своите родители, израснало и социализирано в други времена. Тя безспорно се базира на наблюденията и опита на интервюираните в непосредствената им среда. Тази теза е илюстрирана вероятно най-ярко в изказването на представител на ЛГБТИ общността:

Трябва да минат поколения, за да се разбере, че да си гей не е избор и още по-малко е грешен избор. Те си мислят, че това е избор, който едва ли не се прави, защото е модерно. Хората не знаят, че това не е избор. На някои места още пише, че това е болест. Аз познавам хора, които и до ден се опитват да „лекуват“ децата си, включително с бой, това е семейната среда.

Образование

Образованието не се обсъжда като фактор от всички интервюирани за оформянето на средата, но някои от тях го посочват като важно условие. Това се случва на две нива: от една страна, като се придава важност на образователния статус спрямо това дали някой би бил склонен да извърши акт, базиран на омраза или предразсъдъци; и от друга, на макро-ниво като ролята на образованието във възпитаване на ценности, свързани с приемането на различията. По повод на второто, представител на гражданския сектор споделя:

---

¹² „Дори хората, които отидоха да работят в Западна Европа и видяха правилата там и видяха как се отнасят хората към различието... тяхната психология си остава българска. И като се върнат, много бързо си влизат в обувките.“ (граждански сектор)

Образователната система от години абдикира по някакъв начин. Дълги години се говореше, че училището няма възпитателна функция, но това не е така. Това обхваща с всички тези учебници и програми, тотален хаос.

Добри практики

В рамките на проведеното проучване са идентифицирани някои добри практики, които показват потенциал в социалната инфраструктура на региона – от гледна точка на местните власти и гражданския сектор – за провеждане на политики по превенция и борба с инциденти на омраза и свързани с тях предразсъдъци.

Социални услуги и сътрудничество

Представители на институциите и на гражданския сектор застъпват тезата, че в град Бургас – особено сравнено с други места в страната – има добре развита мрежа от социални услуги за подкрепа на хора в уязвимо положение, включително подкрепа на жертви и работа с извършители. Дават се примери основно в сферата на домашното насилие, но също и в работата с малолетни и непълнолетни, извършващи противообществени прояви, хора със зависимости и други. Подчертава се междуинституционалното сътрудничество, както и сътрудничеството между местните власти и гражданския сектор в тази насока. Община Бургас използва потенциала на граждански организации, като подкрепя – включително финансово – някои от тях или чрез делегирани бюджети за предоставяне на социални услуги, или чрез други форми на финансиране за работа по превенция и въобще в общността. Тази изградена форма на услуги и междуинституционално сътрудничество би могла да се използва успешно за по-задълбочена работа по превенцията и борбата с престъпления или инциденти на омраза по различни признаци.

Преосмисляне на местните политики за защита на права

Непосредствено след провеждането на Бургас прайд 2021 година, общинската съветничка в Общинския съвет на Бургас Даниела Божинова внася докладна, с която предлага промени в Наредбата за опазване на обществения ред на територията на Община Бургас. Промените целят да дадат пълномощие на общинската администрация да не допуска провеждането на две обществени мероприятия по едно и също време на едно и също място, като в докладната се привежда пример именно с Бургас Прайд: „На 15 май 2021 г. централният площад на гр. Бургас беше арена на две антагонистични масови прояви – протест и контрапротест. Те поставиха на изпитание както органите на местно самоуправление и по-специално Кмета, така и силите на реда и предизвикаха критики относно обезпечаването правото на протест и безопасността.“¹³ Предлага се и образец образец за уведомление с възможност за електронно подаване, което по принцип би улеснило процедурата по провеждане на обществени мероприятия за граждани и граждански организации. Предложението в крайна сметка е отхвърлено и в комисии, и в пленарна зала, но намира подкрепа в Областната дирекция на МВР.¹⁴ Привежда се обаче тук като добра практика, защото е ярък пример как инциденти, свързани с омраза, отварят поле за обществени дискусии и могат да служат като

¹³ <https://burgascouncil.org/dokladni-vhodyasti/2164>

¹⁴ <https://www.flagman.bg/article/245938>

генератор за преосмисляне на отговорността на местните власти в създаването и провеждането на политики за защита на права.

Образование и обучение

В няколко от проведените разговори се акцентира на важността на работата по превенция на инцидентите от омраза и опровергаване на вредни стереотипи за различни социални групи. Такива усилия се правят към момента и от представители на местните институции и от гражданския сектор, макар не задължително това да се случва достатъчно системно и всеобхватно. Има обаче натрупан опит и примери за успешни инициативи. Ето такъв пример от представител на гражданска организация, който в допълнение още веднъж ангажира отговорността на семейството и родителите, обсъждана по-горе:

Правихме обучение в една от „мъжките“ гимназии, както им казваме. И стана едно момче и каза, че мрази цигани и гейове. Обучителят даде примери, аз дадох примери и накрая това момче стана и се извини каза, че той всъщност не се е замислял, а това е мисленето на неговото родители.

Генерални препоръки

Всички интервюирани са запитани какви промени смятат, че са необходими, за да се намалят случаите с инциденти от омраза и да се осигури подкрепа на пострадалите от такива инциденти. Някои от направените предложения, според експертизата на интервюираните, са конкретни, докато други остават доста по-абстрактни. Те могат да се обединят и резюмират както следва:

Антидискриминационно законодателство и практика

Представители на институции и на гражданския сектор смятат, че са необходими промени в Закона за защита от дискриминацията и в работата на комисията. И според двамата санкциите, предвидени в закона, са ниски и неефективни: „За голяма верига 2000 лв нищо не е“. Отправят се критики към тромавостта на процедурата, както и към работата на самата Комисия (напр. че не всички комисари са юристи). Има критики и към възможността за получаване на обезщетение:

По отношение на това, че се насочват хората да си търсят правата по граждански път, това блокира процеса, защото точно уязвимите хора не могат да си го позволят. Често не са платежоспособни, а пък служебните защитници често са проформа. (граждански сектор)

Законодателство за защита от домашно насилие

Не всички интервюирани смятат, че има необходимост от промени в законодателството, свързано с домашното насилие, но поне трима интервюирани застъпват тази теза, като се иска възможност за разширяване на кръга от лица, които могат да се ползват от защита по закона, както и цялостно ускоряване на процеса. Предлаганите промени до голяма степен съвпадат с промените в Закона за защита от домашното насилие, които бяха обсъждани в Народното събрание през януари 2023, но в крайна сметка не бяха гласувани. Една от респондентките директно реферира към тези предложени промени.

Наказателно законодателство

Представители на гражданския сектор, активни в сферата на ЛГБТИ въпросите, както и някои от интервюираните членове на общността, се застъпиха за промени в наказателното законодателство, които да уредят престъпления от омраза по признаци като сексуална ориентация и полова идентичност. Скептични за такива промени са интервюираните представители на полицията.

По-ефективни наказания и защита искат и интервюирани представители на ЛГБТИ общността, без да влизат в подробности какво законодателство следва да се промени. От гражданския сектор пък се предлага и Стратегия за равнопоставеност:

Държавата няма ясни политики – колкото и банално да е, защото ние сме държавата на стратегиите, има над 250. Но нямаме стратегия за равнопоставеност, с изключение на тази за равнопоставеност на половете, но тя е чисто информативна по моите наблюдения.

Законодателство, уреждащо език на омразата в социалните мрежи и кибер тормоза

Според две от представителките на институциите, които работят директно с млади хора, има спешна необходимост да се регулира комуникацията онлайн и най-вече в социалните мрежи:

Омразата там има най-силна форма на изява, а няма никаква законодателна закрила. Там трябва гъвкаво и адекватно законодателство, това са динамични неща и трябва да става бързо, а законодателството е застинало в миналото.

Според тях спешно трябва да се уреди и санкционира кибертормоза.

Обучение за органите на реда

Обучението за органите на реда, което да ги подготви по-ефективно да се справят с инциденти на омраза, е често срещано предложение, което идва от няколко представители на ЛГБТИ общността. То е вдъхновено от една страна от проблемите по време на Бургас Прайд, но от друга във връзка с нежеланието на представители на общността да се обръщат към полицията, когато пострадат от инцидент на омраза.

Аз го казах още в същия ден – ако има следващ Бургас прайд, просто трябва да дойдат полицаи от София и да обучат тези в Бургас как се прави. Защото те може би наистина не са много опитни. Първо, да им дадат ноу-хау как се организира цялото нещо – с пропускателни пунктове, с буферни зони. И от друга страна някак си да им се внуши, че е важно да опазят хората, защото изглеждаше, че им е все тая. Това в София не биха си го позволили.

Кампании за изостряне на чувствителност

Според много от интервюираните трябва да се продължат и засилят мерките за изостряне на чувствителността, да се променят обществени нагласи. От представител на гражданския сектор се прави предложение освен с лозунги, това да става и с конкретни примери и лични истории. Един представител на ЛГБТИ общността се застъпва за „радикална обществена промяна“, друг казва:

Да има кампании, за да може хората да разберат, че [сексуалната ориентация] не е избор и че общността е разнообразна – не трябва 1% от общността ни да създава образа на цялата общност

Комуникация за докладване и възможности за защита

От различни заинтересовани страни сред интервюираните се идентифицира нуждата да има повече комуникация за това защо е важно да се докладват инциденти, както и къде. Примерите най-често са свързани с дейността на Комисията за защита от дискриминация, но не само. Една от интервюираните представителки на институцията си спомня как в миналото е имало национална кампания, която популяризира Закона за защита от дискриминация и как се докладва, но това не се прави много отдавна. Според представител на гражданския сектор:

Ако говорим за дискриминация, не всеки решава да предприеме някакви действия. Първо, не иска да бъде разкрит за близки, за семейство. Друг тип хора – не само от ЛГБТИ общността – идват, консултират се и дотам, отказват се. Няма такава увереност и решителност. Трябва да има някаква реклама, които да ги увери, че ще получат ефективна защита и няма да бъдат след това преследвани за тази си постъпка. Има и жертви, които се чувстват виновни – все едно, че вината е в тях, то е психологически въпрос.

Специализиран омбудсман по различни проблеми

Представителка на гражданския сектор предлага да се обмисли идеята за създаване на омбудсмански позиции, които са специализирани в различни сфери и могат по-добре да подкрепят правата на различни групи граждани. Дава пример с Швеция, където има петима омбудсмани.

Човешки и институционален капацитет

Според една от интервюираните представителки на институции, проблемът не е толкова в липсата на законодателство и политики, колкото в липсата на достатъчен човешки и институционален капацитет, който да ги изпълнява качествено:

Има липса на кадри – на хора, които да следят за спазването на закона, да изпълняват политиките. Имаме нужда от повече институционален и човешки капацитет да свършим тази работа.

Препоръки за платформа за докладване

В рамките на проведеното проучване интервюираните представители на различни заинтересовани страни са поканени да споделят своите мисли за платформа за анонимно докладване на инциденти от омраза или свързани с предразсъдъци. Идеята като цяло среща подкрепа, въпреки че се среща едно мнение на представител на гражданския сектор, че такава платформа вече съществува¹⁵, както и едно мнение, че „българите сме скептични към такива неща“.

---

¹⁵ Не е ясно коя платформа има предвид респондентът, но вероятно става въпрос за <https://stophate.bg/> или за <https://wearetolerant.com/>.

Отправени са следните препоръки за работата на бъдещата платформа:

Разпространение

Няколко различни респонденти, независимо едни от други, споделят, че за да има смисъл от такава платформа, тя трябва да е добре позната и особено сред общностите, които е по-вероятно да се ползват от нея. Рекламирането на платформата по най-различни начини е гореща препоръка. В тази връзка се споделя, че не трябва да се разчита само на онлайн средата, защото има хора, които не ползват социални мрежи или не ги ползват по начин, по който обикновено гражданските организации рекламират своите услуги и възможности. Препоръчано е също да се работи по места (т.е. извън София), като се работи с местни граждански организации за популяризирането на платформата, както и въобще за популяризирането на информация за важноста от докладването и възможностите за защита (вж. по-горе).

Система за отсяване на истински от фалшиви сигнали

Трима от интервюираните споделят мнението, че тъй като платформата ще дава възможност за анонимно докладване на инциденти, трябва да се помисли за това как да се проверява достоверността на сигналите, за да се отсяват фалшиви сигнали. Дава се пример от практиката, в които се докладват неистини в търсене на защита или за да се разрешават лични сметки. Особено скептични за анонимността на сигналите са от полицията, според които „анонимността е сила“. Те споделят още, че анонимните сигнали могат да доведат до пилеене на ресурси, тъй като полицията е длъжна да разследва и анонимни сигнали, но няма как да протече производство, без да има тъжител и то в крайна сметка ще трябва да бъде прекратено.¹⁶

Раздел 4: Типични казуси, описващи инциденти от омраза

Привеждат се три казуса, които са подбрани поради следните причини: 1) интервюираните са участвали в инцидента и/или са потърпевши от него; 2) казусите заемат централно място в разказите на интервюираните; 3) освен инцидент, свързан с омраза, казусите включват и адресиране на местните институции. Умишлено казусите за представени изцяло през думите на интервюираните.

Казус 1: Нападение пред гей бар в Слънчев бряг

Това лято, което измина, с много близък приятел - той е по-малък на години от мен, на 26-27 може би. Но е по-феминизиран така, счупен. И сутринта към 4.30 излизаме от гей бара в Слънчев бряг и тръгваме по Главната, отивайки да си купим там нещо за ядене. И някаква тумбичка момченца, със сигурност под 18 - говорим за 15-16-годишни хлапета - вървяха там. И то пияна работа - тоя се провиква, она се провиква - и се получава някакъв непринуден разговор. Съответно: "Ама ти педерас ли си?". Викам: "А пък ти кьорав ли си?". И това е в кръга на шегата (...) И

---

¹⁶ Изглежда интервюираните са с впечатление, че подадените в платформата сигнали ще се препращат към полицията.

там не знам точно какво се случи, как се случи, но моят приятел твърди, че някой го е ритнал. Аз видях в един момент на едно от момчетата доста му се промени физиономията и тръгна срещу нас и аз го хванах и викам "Чакай, какво мислиш, че правиш? Къде се намираш?". И докато се обърна, тая тумбичка от няколкото хлапета просто ги нямаше. Но въпросното момче, моят приятел, твърди, че някой го бил ритнал. Аз лично не съм го видял, но му вярвам. И съответно звънна на 112. РПУ-то е на 20 м. Никой не дойде. Аз знам, че това е нещо нормално - по принцип в Слънчев бряг, пиански истории, предполагам, че през 15 минути имат такива обаждания. И разбирам ги тия хора в личен план, които работят там, че им е дотука от такива неща. Но в крайна сметка те са на работа и получават заплата. Ние изчакахме - на мен не ми се беше случвало и исках да видят ще дойдат ли, няма ли да дойдат. След което отидохме в районното и аз попитах кой е получил тоя сигнал, предаден ли е тоя сигнал, къде е стигнал. И после ни накараха да пишем някакви там обяснения, след което даже не знам тези обяснения даже дали отиват в архив. И нищо не се случва.

Казус 2: Бургас прайд 2021

На прайда така стана, че охраната на съдебната власт – за разлика от полицията, която беше много внимателна – не е допуснала да преминат някои от хората, които са искали да се включат в шествието, а е пушила тези, които не трябва. И така стана и този известен случай с изгарянето на знамето на стълбите на Съдебната палата. (Респондент А)

Аз очаквах да има хора, които да протестират против прайда, всички го очаквахме. Но не очаквах, че ще бъдат толкова много. Полицията беше отцепила около нас с метални решетки, обаче... те не ги спираха да хвърлят по нас всякакви неща. Димки, яйца, камъни, бутилки. Отвсякъде хвърляха, то това беше гадното, че ние бяхме по средата на площада, а те бяха от всички страни. Накъдето и да се обърнеш, нещо лети срещу тебе. И скандираха, че сме изроди и някакви хомофобски неща. Полицията нищо не направи. Въпреки че видях на един полицай как му се разби яйце в лицето и неговите колеги даже не се възмутиха затова. (Респондент Б)

Бургас Прайд беше едно от малкото преживявания в целия ми живот, в които се страхувах за живота си. Бяхме обградени от всички страни от огромни групи хора, смесени, от различни съсловия. Бяхме замеряни с всякакви предмети, включително стъкла, зеленчуци, яйца, камъни. Псуваха, опитвах се да преминат границите на пространството, което беше заградено. Опитвах се от всички страни да влязат. Полицайте не бяха подготвени за тази ситуация, изглеждаше като че ли я подценяват. Многократните опити на организаторите да говорят с тях и да адресират тези неща, които се случват, нямаха адекватна реакция. Те казваха „Я се успокойте“. Включително се държаха грубо. (Респондент В)

Стана ясно, че няма да има шествие, защото нямаше как да минем. Това, което направиха, е да се опитат да си направим кордон, през който да си тръгнем оттам.

Който не беше много успешен, защото там пак ни замеряха с камъни и кенчета. Кордонът на полицията беше рехав, то не беше кордон, бяха няколко полицаи, които тичат с нас напред. Бяха супер неподготвени и според мен супер срещу нас. (Респондент Б)

Ама наистина се страхувах, просто си мислех, че оттам няма да си тръгнем. Или че най-малко със сигурност ще има някакви наранявания. Беше много напрегнато, много страшно, бих го нарекла. Опасно. (Респондент В)

Има няколко момента, които са ми се запечатали в главата и то е точно лицата на хората – аз бях там с някои от най-близките си приятели и супер много се притеснявах да не им се случи нещо. И просто така се споглеждахме и виждаш как всички са супер шашнати: как ще приключи тая история, дали ще успеем да си тръгнем изобщо, дали полицията в някакъв момент няма да си тръгне и да ни остави там на площада. (Респондент Б)

Вярвам, че на всички, които участвахме в Бургас прайд, ни се е отразило по сходен начин. От една страна показва, че не трябва да се отказваме и че има смисъл от видимостта, която се опитваме да постигнем. Мен откровено казано ме доведе и до отчаяние, защото това са години наред, в които никаква промяна няма извън София. (Респондент В)

Казус 3: Атаки срещу граждански организации заради подкрепата им за Бургас прайд 2021

По отношение на администрацията, с годините не сме имали проблеми, те са отворени и дават пространство. Но в Общинския съвет на няколко пъти беше допуснато да се говори срещу двете организации, че подкрепят ЛГБТИ общността. Бяха ни орязани субсидиите – единствените организации с орязани субсидии. Точно по този повод¹⁷ един общински съветник го поиска. Едното беше на онлайн заседание, то там и няма как да се реагира. Даже преди две години офисът ни беше нападнат от този общински съветник, той дойде с един служител на реда, не точно полицаи. И всичките ни жалби в МВР бяха потушени, защото ставаше въпрос за жалба и срещу техен служител. Така че и ние сме били обект на агресия и на дискриминация. (Респондент А)

Аз започнах да събирам разни подписки, позиции от партньори от чужбина, просто да защитя името на организацията си. Защото такива грозни думи се казаха, на заседание на Общинския съвет, където всички съветници слушат и се излъчва онлайн. (Респондент Б)

Но последния случай беше от септември, когато беше внесена [в Общинския съвет] докладна да се коригира бюджета на двете организации, някои от медиите доста тактично публикуваха информация, без да споменават името на организациите. Докато други, доколкото разбрах, са от типа, дето ако не искаш да пишеш за теб, трябва да си платиш. (Респондент А)

---

¹⁷ Има се предвид Бургас прайд 2021.